

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

AVRUPA İNSAN HAKLARI MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

HARUN GÜRBÜZ / TÜRKİYE DAVASI

(Başvuru no. 68556/10)

KARAR

STRAZBURG

30 Temmuz 2019

KESİNLEŞME TARİHİ

30 Ekim 2019

İşbu karar, Sözleşme'nin 44 § 2 maddesinde öngörülen koşullar çerçevesinde kesinleşecektir. Bazı şekli değişikliklere tabi tutulabilir.

Harun Gürbüz / Türkiye davasında,*Başkan*

Robert Spano,

Hâkimler

Marko Bošnjak,

Julia Laffranque,

Valeriu Grițco,

Arnfinn Bårdsen,

Darian Pavli,

Saadet Yüksel,

ve *Bölüm Yazı İşleri Müdürü* Stanley Naismith'in katılımıyla Daire olarak toplanan Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (İkinci Bölüm), 9 Temmuz 2019 tarihinde gerçekleştirilen kapalı müzakerelerin ardından,

Söz konusu tarihte kabul edilen aşağıdaki kararı vermiştir:

USUL

1. Türkiye Cumhuriyeti aleyhine açılan davanın temelinde, Türk vatandaşı olan Harun Gürbüz ("başvuran") tarafından 12 Ekim 2010 tarihinde İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Korunmasına ilişkin Sözleşme'nin ("Sözleşme") 34. maddesi uyarınca yapmış olduğu başvuru (No. 68556/10) bulunmaktadır.

2. Başvuran, İstanbul Barosuna bağlı Avukat A. Yılmaz tarafından temsil edilmiştir. Türk Hükümeti ("Hükümet"), kendi görevlisi tarafından temsil edilmiştir.

3. Başvuran, adil yargılanma hakkına telafi edilemez bir şekilde halel getirildiğini; zira gözaltındayken avukat yardımına erişimi olmadığını ve lehine ifade verecek tanıkların yargılamaya katılımını sağlayamadığını iddia etmiştir.

4. Başvuru, 8 Haziran 2017 tarihinde Hükümete bildirilmiştir.

OLAYLAR

I. DAVANIN KOŞULLARI

A. Yağma teşebbüsleri sırasında F.B. ve E.K.'nin bıçaklanmalarına ilişkin soruşturma

5. Başvuran 1988 doğumlu olup; İstanbul'da ikamet etmektedir.

6. Bir taksi şoförü olan F.B., 31 Ocak 2007 tarihinde İstanbul'da bıçaklanarak öldürülmüştür.

7. Başka bir taksi şoförü olan E.K. ise, 10 Nisan 2007 günü saat 20.30 sıralarında İstanbul'da bıçaklanmıştır.

8. Aynı gün saat 22.30'da başvuran ve M.K. kasten öldürme, kasten yaralama ve yağmaya teşebbüs şüphesiyle yakalanmış ve gözaltına alınmışlardır. Polis kayıtlarında bu kişilerin bir polis kontrolü sırasında yakalandıkları ifade edilirken başvuran bu hususa itiraz etmiş; kendisi ve M.K.'nin aynı gün meydana gelen bıçaklama olayından sorumlu olmalarından pişmanlık duydukları için teslim olmak üzere polis merkezine gittiklerini iddia etmiştir.

9. Bu kişiler hakkında 10 Nisan 2007 tarihinde saat 10.30'da düzenlenen Yakalama ve Gözaltına Alma Tutanağı Şüpheli ve Sanık Hakları Formu başvuran tarafından imzalanmıştır. Önceden basılı hâlde olan bu formun ilgili kısmına, başvuranın E.K.'nin yaralanması ve F.B.'nin öldürülmesi olaylarından şüpheli olduğu ve haklarının kendisine hatırlatıldığı yazılmıştır. Ayrıca, bu formda, diğer hususların yanı sıra, ifadesi alınan kişinin susma hakkına ve avukat tayin etme hakkına sahip olduğunu, kişi polise ifade verirken avukatının hazır bulunabileceğini, eğer başvuranın

ücretsiz bir hukuki yardıma ihtiyacı varsa Baro tarafından kendisine bir avukat tayin edilebileceğini belirten matbu bir bilgilendirme yazısı vardır.

10. Polis tarafından 11 Nisan 2017 tarihinde saat 2.00’de hazırlanan olay tutanağı, dört polis memuruyla birlikte başvuran ve M.K. tarafından imzalanmıştır. Bu tutanağa göre; polis, olayın ardından hastanede bulunan mağdurun ifadesini almıştır ve mağdur, saldırganların eşkâllerini polise vermiştir. Tutanakta, başvuranın ve M.K.’nin taksi şoförü E.K.’yi bıçakladıkları şüphesiyle olay yeri yakınında polis kontrolü esnasında yakalandıkları ve M.K.’nin üzerinde bıçak bulunduğu belirtilmiştir. Tutanağın devamında şüphelilerin hastaneye götürüldükleri, burada polis huzurunda ancak avukat yokluğunda mağdur E.K.’nin onları yaralama ve yağma teşebbüsü olayının failleri olarak teşhis ettiği kaydedilmiştir. Mağdur, başvuranın kendisinden para istediğini ve kendisine saldırdığını, M.K.’nin ise kendisini bıçakladığını ifade etmiştir. Yine tutanakta, başvuranların polis tarafından gözaltına alındıkları ve F.B. adlı bir başka taksi şoförünü de bu olaydan iki ay önce 31 Ocak 2007 tarihinde meydana gelen başka bir yağma teşebbüsü sırasında öldürdüklerini itiraf ettikleri belirtilmiştir (bk. yukarıda § 6). Tutanağın sonunda ise F.B.’nin öldürülmesi olayına ilişkin soruşturma dosyası içerisinde bulunan bir CD’den elde edilen fotoğraflarda M.K.’nin ve başvuranın göründükleri ifade edilmiştir.

11. Polis, 11 Nisan 2007 tarihinde saat 16.00’da İstanbul Barosuna telefon ederek iki şüphelinin polis ifadeleri sırasında ücretsiz hukuki yardım sağlanmasını talep etmiştir. Ancak Baro, şüphelilerin yaşları küçük olmadıkları sürece müdafî tayin edilmediği bilgisini vermiştir. Bu telefon görüşmesine ilişkin bir tutanak tutulmuştur. Başvuranın beyanına göre Baro, söz konusu tarihte grevde olmaları nedeniyle müdafî görevlendirmeyi durdurmuştur.

12. 11 Nisan 2017 tarihli “*Telefonla Haber Verme Tutanağı*” başlıklı polis tarafından doldurulan ve başvuran tarafından imzalanan diğer bir matbu tutanağa göre başvuran gözaltında olduğunu haber vermek için o gün

annesini aramıştır. Form üzerinde telefon görüşmesinin gerçekleştiği saatin yazılması için ayrılan kısım boş bırakılmıştır. Başvuran söz konusu tarihte ailesini yakalandığından haberdar edemediğini iddia ederek bu formun geçerliliğine itiraz etmiştir.

13. Başvuran, 11 Nisan 2007 tarihinde saat 19.40 ile 20.30 arasında E.K.'nin bıçaklanması olayına ilişkin avukat yokluğunda polise ifade vermiştir. İfade tutanağına göre başvuran 10 Nisan 2007 tarihinde meydana gelen kasten yaralama ve yağmaya teşebbüs suçlarından şüphelidir. Tutanağın ilk sayfasında ifadesi alınan kişinin susma hakkı ve avukat tayin etme hakkı olduğu, polise ifade verirken avukatının hazır bulunabileceği, eğer ücretsiz hukuki yardıma ihtiyacı varsa Baro tarafından kendisine bir avukat tayin edilebileceği gibi hususları belirten matbu bir bilgilendirme yazısı vardır. Yine aynı paragraf içerisinde, başvuranın seçtiği bir kişiye kendisinin gözaltına bulunduğu derhal bildirileceği ifade edilmiştir. Tutanağın devamında şu ibare yer almıştır: “İfade sırasında hazır bulunması için İstanbul Barosundan müdafî talep edildi, fakat Baro almış olduğu karar gereği 18 yaşından büyükler için müdafî görevlendirmenin mümkün olmadığını beyan etti”. İfade tutanağında, başvuranın kendi avukatı olmadığını ve susma hakkına sahip olduğunun kendisine bildirildiğini ancak yine de polise ifade vermek istediğini beyan ettiği belirtilmiştir. Formun tüm sayfaları başvuran tarafından “İfademi okudum imzaladım” ibaresi yazılarak imzalanmıştır.

14. Polis ifade tutanağına göre; başvuran, M.K. ile birlikte bir taksi şoförünü gasp (yağma) etme teşebbüsünde bulunduğunu, taksi şoföründen para istediğini ve M.K.'nin şoförü bıçakladığını fakat sonrasında taksi şoföründen hiçbir para alamadan kaçtıklarını itiraf etmiştir. Başvuran, işledikleri eylemlerden pişmanlık duyduklarından aynı gün Beşiktaş İlçe Emniyet Müdürlüğünde polise teslim olduklarını ve sonrasında polisin kendilerini hastaneye götürdüğünü, burada yüzleştirildikleri yaralı taksi şoförünün kendilerini teşhis ettiğini söylemiştir.

15. Aynı gün saat 21.00 ile 21.40 arasında polis tekrar başvuranın yine avukat yokluğunda ifadesini almıştır. Bu ifade sırasında başvuran, bir taksi şoförü olan F.B.'nin 31 Ocak 2007 tarihinde öldürülmesi olayına ilişkin ifade vermiştir. Polis tarafından başvuranın ifadesini içeren diğer bir ifade tutanağı hazırlamıştır. Tutanağın ilgili kısmında, başvuranın, gasp (yağma) suçu işlemek amacıyla F.B.'yi bıçakla öldürdüğünden şüphelenildiği belirtilmiştir. Tutanağın ilk sayfası ifadesi alınan kişinin susma hakkı ve avukat tayin etme hakkı olduğunu, polise ifadesi sırasında bir avukatın hazır bulunabileceği, eğer ücretsiz hukuki yardıma ihtiyacı varsa Baro tarafından onun adına bir avukat tayin edilebileceğini belirten aynı matbu bilgilendirme yazısını içermektedir. Yine aynı paragraf içerisinde, başvuranın seçtiği bir kişiye kendisinin gözaltına bulunduğu derhal bildirileceği ifade edilmiştir. Tutanağa göre başvuran, avukatının olmadığını ve Baro'nun 18 yaşından büyük şüpheliler için avukat tayin etmeyi reddettiğinin kendisine bildirildiğini beyan etmiştir. Başvuranın, aynı zamanda, susma hakkına sahip olduğunun kendisine bildirildiğini ancak yine de polise ifade vermek istediğini beyan ettiği tutanakta belirtilmiştir. Tutanağın tüm sayfaları başvuran tarafından "İfademi okudum imzaladım" ibaresiyle imzalanmıştır.

16. İkinci ifade tutanağına göre başvuran, diğer sanık M.K. ile beraber işledikleri gasp ve adam öldürme suçları hakkında detaylı bilgiler vermiş ve niyetlerinin taksi şoförünü soyarak parasını almak olduğunu ifade etmiştir. Başvuran, başta taksi şoföründen para istediklerini ancak şoförün direndiğini söylemiştir. Ardından, M.K.'nin şoförü vücudunun çeşitli yerlerinden bıçakladığını, kendisinin de şoförü bacağından bıçakladığını ve birlikte olay yerinden kaçtıklarını söylemiştir.

17. Başvuranın polise verdiği ikinci ifadenin ardından başvuran, aynı tarihte, ailesi tarafından tutulan bir avukat ile saat 22.25 ve 22.50 arasında özel bir görüşme gerçekleştirmiştir. Polis tarafından bu görüşmenin saati, tarihi ve yerini belirten bir tutanak düzenlenerek polis memurunun yanı sıra

başvuran ve avukatı tarafından imzalanmıştır. Başvuranın anlatımına göre ailesi başvuranın yakalandığını kendi imkânları ile öğrenmiş ve onun için bir avukat tutmuşlardır. Başvuran, avukatının kendisinin nerede tutulduğuna dair bilgiyi yetkili makamlardan elde ederek polis merkezine geldiğini iddia etmiştir. İddiaya göre avukat, polis ifadesinin sonuna kadar bekletilmiş ve avukatı ifadenin kendisinin de katılımıyla yeniden alınmasını talep ettiğinde polis bu talebi reddetmiştir.

18. Başvuranın adli muayenesi 12 Nisan 2007 tarihinde yapılmış, muayene sonucunda herhangi bir kötü muamele izine rastlanmamıştır.

19. Aynı tarihte başvuran, İstanbul Cumhuriyet savcısı önüne getirilerek avukatının katılımıyla sorgulanmıştır. Başvuran, polise avukatı yokluğunda vermiş olduğu ifadelerin içeriğini kısmen kabul edip kısmen reddetmiştir. Başvuran, E.K.'nin yaralanması ve yağma teşebbüsü olayına karıştığına ilişkin ifadesini kabul ederken, E.K.'yi bıçaklayanın M.K. olduğunu ve suçu M.K.'nin kışkırtmasıyla işlediğini vurgulamıştır. Ancak başvuran, polise verdiği ikinci ifadenin içeriğini reddetmiştir. Başvuran, 31 Ocak 2007 tarihinde meydana gelen öldürme ve yağmaya teşebbüs eylemleriyle herhangi bir bağlantısının olmadığını beyan etmiştir. Başvuran, ayrıca, M.K.'nin 10 Nisan 2007 tarihli olaydan iki ya da üç ay önce başka bir kişinin yardımıyla yağmaya teşebbüs sırasında bir taksi şoförünü öldürmüş olduğunu kendisine söylediğini ifade etmiştir. Başvuran, polis ifadesi sırasında yalnızca M.K.'nin kendisine anlattıklarını aktardığını ileri sürmüştür.

20. Başvuran, 12 Nisan 2007 tarihinde hâkim önüne çıkarılmıştır; burada avukatının katılımıyla savcılıkta verdiği ifadenin içeriğini tekrar etmiştir.

21. Diğer taraftan M.K. de avukat yokluğunda polise ifade vermiştir. E.K.'nin bıçaklanması ve F.B.'nin öldürülmesi olaylarına karıştığını kabul etmiştir ve olay anlatımı başvuranın ifade tutanaklarında yer alan ifadelerle desteklenmiştir. M.K., polise verdiği ifadelerin içeriğini Cumhuriyet savcısı

ve sorgu hâkimi önünde, her seferinde avukat yokluğunda olmak üzere, teyit etmiştir.

22. Başvuran ve M.K., 12 Nisan 2007 tarihinde tutuklanmışlardır.

23. İstanbul Cumhuriyet savcısı, sırasıyla 1 Mayıs 2007 ve 13 Temmuz 2007 tarihlerinde İstanbul Ağır Ceza Mahkemesine başvuran ve M.K. aleyhine iki iddianame sunmuştur. Birinci iddianamede birden fazla kişiyle yağmaya teşebbüs ve kasten ağır yaralama suçlarıyla, ikincisinde ise adam öldürme ve yağmaya teşebbüs suçlarıyla itham etmiştir.

B. Başvuran aleyhine yürütülen ceza yargılamaları

1. 31 Ocak 2007 tarihli olaya ilişkin yargılama

24. Başvuranın yargılaması İstanbul Ağır Ceza Mahkemesinde yürütülmüş ve toplamda 12 duruşma gerçekleştirilmiştir. Başvuran, yargılama süresince bir avukat tarafından temsil edilmiştir.

25. Duruşmalar sırasında başvuran, gözaltındayken ifade tutanağını okuyamadan avukatı yokluğunda imzalamaya zorlandığını iddia etmiştir. Başvuran ve M.K., tüm yargılama boyunca F.B. karşı gasp ve F.B.'nin öldürülmesi olaylarına ilişkin suçlamaları reddetmişlerdir. İki sanık da polise verdikleri ifadelerin baskı altında alındığını beyan etmişlerdir. M.K., ayrıca, polise verdiği ifadelerin doğru olduğunu savcılık önünde kabul ettiğini çünkü polis tarafından tehdit edildiğini ifade etmiştir.

26. İstanbul Ağır Ceza Mahkemesi, 26 Eylül 2007 tarihli ilk duruşmada verdiği ara kararında, polis önündeki ifade tutanaklarında sanıkların olaydan hemen sonra borç para aldıklarını iddia ettikleri F.S. adlı kişinin adresi tespit edildiğinde mahkemede tanık sıfatıyla hazır bulundurulmasına karar vermiştir.

27. Her ne kadar soruşturma dosyasında olay yeri yakınındaki bir otelden alınan ve maktulün ticari taksisine binen son müşterilerin görüntülerini içerdiği iddia edilen güvenlik kamerası kayıtlarının bulunduğu

bir CD'den bahsedilmişse de söz konusu CD dava dosyasında bulunmamıştır. Söz konusu güvenlik kamerası kayıtlarını izlemiş olan S.İ. adlı tanık, 26 Eylül 2007 tarihli duruşmada dinlenmiştir. Tanık, kayıtları polisle birlikte izlediğini, maktulün aracına binen iki kişi olduğunu, ancak video görüntülerinin karanlık olduğunu ve teşhise imkân verecek netlikte olmadığını ifade etmiştir.

28. Olay yeri yakınındaki otel, yargılamayı yürüten mahkemenin talebine cevap olarak gönderdiği 30 Ekim 2007 tarihli yazıda, güvenlik kameralarından elde ettikleri kayıtları hâlihazırda iki ayrı CD içerisinde polise sunmuş olduklarını ve sistemlerindeki kayıtların daha sonra otomatik olarak silindiğini bildirmiştir.

29. Başvuranın avukatı, 23 Kasım 2007 tarihli dilekçesiyle başvuranın dayısı ve babasının tanık olarak dinlenmelerini talep etmiştir. Aynı gün yapılan duruşmada, yargılamayı yürüten mahkeme, başvuranın avukatının tanıklarının duruşmada hazır bulundurduğunda dinlenmelerine karar vermiştir. Ayrıca, sanıkların avukatlarının F.S.'nin adresini mahkemeye bildirdiklerinde, tanık F.S.'nin mahkeme önünde hazır edilmesine karar vermiştir. Ancak söz konusu tanıklar yargılamayı yürüten mahkeme önünde hazır bulunmadıklarından hiçbir zaman dinlenmemişlerdir.

30. Başvuran tarafından 10 Aralık 2007 tarihinde yapılan bir talep üzerine, ifade tutanağını düzenleyen polis memurları duruşmalarda dinlenmişlerdir. Polis memurlarına, başvuranın ifadesini hangi sebeple avukat yokluğunda aldıkları ve başvurana ifade tutanağını imzalaması için baskı uygulayıp uygulamadıkları sorulmuştur. Polis memurları, duruşmalardaki beyanlarında kötü muamele ve cebir iddialarını reddetmişlerdir. Polis memuru O.Y., Baro'dan avukat talep etmelerine rağmen ilgili tarihte Baro'da devam eden grev nedeniyle avukat görevlendirilmediğini ve başvuranın kendilerini avukatı olduğuna dair bilgilendirdiğini hatırlamadığını belirtmiştir. Polis memuru H.D. ise, hatırladığı kadarıyla başvuranın ifadesinin avukatının katılımıyla alındığını

ve başvuranın avukatının polis merkezine geldiğinde başvuranla görüşebildiğini beyan etmiştir. Ayrıca, başvuranın avukatının kendisinin katılımıyla yeniden ifade alınmasını talep etmediğini ifade etmiştir.

31. Diğer bir tanık olan E.Ö., 27 Aralık 2007 tarihindeki duruşmada, olay yeri yakınındaki otelin güvenlik kamerası kayıtları ile ilgili olarak dinlenmiştir. Tanık, söz konusu video kaydını içeren iki CD hazırlatarak bunları polise teslim ettiğini ancak kayıtlar hakkında başka bir bilgisi olmadığını ifade etmiştir.

32. Yargılama devam ederken sanıkların polisteki ifadelerinin ses kayıtları bir bilirkişi tarafından çözümlenerek yazıya aktarılmıştır. Bilirkişi tarafından 30 Mayıs 2008 tarihinde hazırlanan ve 23 Haziran 2008 tarihli duruşmada dava dosyasına eklenen rapora göre, başvuran 31 Ocak 2007 tarihli olaya ilişkin herhangi bir suç ikrarında bulunmamışken diğer sanık M.K. kendisinin ve başvuranın bir taksi şoförünü yağma saikiyle öldürdüklerini ifade etmiştir.

33. Yargılama esnasında, yapılan bir adli tıp incelemesi sonucunda, başvurandan ve M.K.'den alınan DNA örneklerinin maktulün ellerinde bulunan doku örneğiyle uyuşmadığı tespit edilmiştir.

34. Başvuranın avukatı, 19 Kasım 2008 tarihinde sunduğu dilekçesinde, müvekkilinin ifadelerinin polis tarafından hukuka aykırı şekilde avukat yokluğunda alındığını, polis ifadesi tutanağında tahrifat yapıldığını ve ifade alma işleminin ses kayıtlarının çözümünü içeren bilirkişi raporundan başvuranın söz konu suçu işlediğini itiraf etmediğinin anlaşıldığını iddia etmiştir. Başvuranın avukatı, ayrıca, yakalama tutanağında da tahrifat olduğunu zira başvuranın polis merkezi yakınındaki kimlik kontrolü sırasında polis tarafından yakalanmayıp; aslında kendisinin polise gidip teslim olduğunu belirtmiştir. Başvuranın avukatı, müvekkilinin ve M.K.'nin polise ifadelerini baskı altında verdiklerini ileri sürmüştür. Başvuranın avukatı, son olarak 23 Kasım 2008 tarihinde sunduğu yazılı dilekçeyle, başvuranın ailesinin başvuranın yakalandığından derhal haberdar

edilmediğini belirterek, böylece polisin başvuranın ifadesini avukatı olmaksızın alabildiğini öne sürmüştür.

35. İstanbul Ağır Ceza Mahkemesi, 11 Şubat 2009 tarihinde, başvurunu ve M.K.'yi yağmaya teşebbüs ve adam öldürme suçlarından mahkûm etmiştir. Yargılamayı yürüten mahkeme, sanıkların yağmaya teşebbüsten dolayı 5'er yıl hapis ve adam öldürmeden dolayı müebbet hapis cezası ile cezalandırılmalarına karar vermiştir. Adı geçen mahkeme, kararına dayanak olarak, diğer hususların yanı sıra, sanıkların tüm yargılama süreci boyunca vermiş oldukları ifadelerine dayanmıştır. Yargılamayı yürüten mahkeme, başvuranın polis, Cumhuriyet savcısı ve sorgu hâkimi önünde verdiği ifadelerin benzer olduğunu ve bunların hazırlık soruşturması sırasında M.K. tarafından verilen ifadelerle doğrulandığını belirtmiştir. Son olarak, mahkeme, sanıkların ifadelerini verdikleri sırada baskı altında olduklarını gösteren herhangi bir delilin dosyada bulunmadığını tespit etmiştir.

36. Yargıtay, 8 Haziran 2010 tarihinde İstanbul Ağır Ceza Mahkemesinin 11 Şubat 2009 tarihli kararını onamıştır.

2. 10 Nisan 2007 tarihli olaya ilişkin yargılama

37. Başvuran İstanbul Ağır Ceza Mahkemesinde yargılanmış ve toplamda sekiz duruşma yapılmıştır. Başvuran, yargılama süresince bir avukat tarafından temsil edilmiştir.

38. Yargılama sürecinde, başvuran ve M.K., soruşturma aşamasında verdikleri ifadelerini geri çekmişlerdir. Yağma teşebbüsünde bulunduklarını inkâr etmişler ve polise verdikleri ifadeleri Cumhuriyet savcısı ve sorgu hâkimi önünde tekrar etmeleri için polis tarafından tehdit edildiklerini iddia etmişlerdir. Başvuran, kendisi ve M.K.'nin hiç paraları olmamasına rağmen bir ticari taksiye bindiklerini ve taksi ücretini ödeyememeleri nedeniyle tartışma çıkınca M.K.'nin taksi şoförünü bıçakladığını beyan etmiştir.

39. Mağdur E.K., 28 Ağustos 2007 tarihli duruşmada yargılamayı yürüten mahkemece dinlenmiştir. E.K. bıçaklama olayının faileri olarak iki

sanığı teşhis etmiştir. Ancak polise verdiği ifadeyi değiştirerek, başvuranın ve M.K.'nin kendisinden para istemediklerini söylemiştir.

40. Başvuranın avukatı, 10 Aralık 2007 ve 24 Mart 2008 tarihlerinde sunduğu dilekçelerinde, müvekkilinin ifadesinin polis tarafından hukuka aykırı bir biçimde avukat yokluğunda alındığını savunmuştur.

41. Başvuranın avukatı, yargılama boyunca birçok defa ifade tutanağını düzenleyen polis memurlarının yargılamayı yürüten mahkemece dinlenmelerini talep etmiştir. Ancak mahkeme, soruşturmanın kapsamının genişletilmesinin davanın sonucu üzerinde bir etkisi olmayacağı gerekçesiyle bu talebi reddetmiştir.

42. İstanbul Ağır Ceza Mahkemesi, 13 Haziran 2008 tarihinde başvurayı yağmaya teşebbüs ve yaralamaya iştirak suçlarından mahkûm etmiştir. Başvuran, yağmaya teşebbüs suçundan dolayı 5 yıl, yaralamaya iştirak suçundan dolayı da 2 yıl 1 ay hapis cezasıyla cezalandırılmıştır. İstanbul Ağır Ceza Mahkemesi kararını, diğer hususların yanı sıra, yargılama boyunca başvuran, M.K. ve mağdur tarafından verilen ifadelere dayandırmıştır.

43. Yargıtay, 13 Nisan 2010 tarihinde İstanbul Ağır Ceza Mahkemesinin 13 Haziran 2008 tarihli kararını onamıştır.

3. Polis memurları aleyhindeki cezai soruşturmalar

44. Başvuran, 9 Haziran 2008 tarihinde polis memurları aleyhine iki şikâyet dilekçesi sunmuştur. Birinci dilekçede, iddiasına göre hakkında sahte yakalama tutanağı düzenleyen polis memurların şikâyetçi olmuştur. İkincisi ise gözaltındayken maruz kaldığını iddia ettiği kötü muamele ve cebir ile ilgilidir.

45. Cumhuriyet savcısı, konu hakkında soruşturma başlatmıştır. Savcılık, başvuranın ve başvuranın ilk ifadeleri alındığında görevde olan yedi polis memurunun ifadesini almıştır. Ayrıca, polis ifade kayıtlarının içeriğinin yazıya aktarıldığı bilirkişi raporunu incelemiştir.

46. Cumhuriyet savcısı, 30 Kasım 2010 tarihinde, tüm delilleri göz önünde bulundurarak ilgili polis memurları hakkında kovuşturmaya yer olmadığına karar vermiştir.

47. Başvuranın kovuşturmaya yer olmadığına dair karara karşı yaptığı itiraz, 21 Mart 2011 tarihinde Beyoğlu Ağır Ceza Mahkemesi tarafından reddedilmiştir.

II. İLGİLİ İÇ HUKUK

48. 1 Haziran 2005 tarihinde yürürlüğe giren 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun ilgili hükümleri aşağıdaki gibidir:

Madde 148

“(1) Şüphelinin ve sanığın beyanı özgür iradesine dayanmalıdır. Bunu engelleyici nitelikte kötü davranma, işkence, ilâç verme, yorma, aldatma, cebir veya tehditte bulunma, bazı araçları kullanma gibi bedensel veya ruhsal müdahaleler yapılamaz.

(2) Kanuna aykırı bir yarar vaat edilemez.

(3) Yasak usullerle elde edilen ifadeler rıza ile verilmiş olsa da delil olarak değerlendirilemez.

(4) Müdafî hazır bulunmaksızın kollukça alınan ifade, hâkim veya mahkeme huzurunda şüpheli veya sanık tarafından doğrulanmadıkça hükme esas alınamaz.

...”

Madde 150

“(1) Şüpheli veya sanıktan kendisine bir müdafî seçmesi istenir. Şüpheli veya sanık, müdafî seçebilecek durumda olmadığını beyan ederse, istemi halinde bir müdafî görevlendirilir.

(2) Müdafî bulunmayan şüpheli veya sanık; çocuk, kendisini savunamayacak derecede malul veya sağır ve dilsiz ise, istemi aranmaksızın bir müdafî görevlendirilir.

(3) Alt sınırı beş yıldan fazla hapis cezasını gerektiren suçlardan dolayı yapılan soruşturma ve kovuşturmada ikinci fıkra hükmü uygulanır.

...”

HUKUKİ DEĞERLENDİRME

I. SÖZLEŞME’NİN 6 §§ 1 VE 3 (c) MADDESİNİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI HAKKINDA

49. Başvuran, gözetiminde bulunduğu sırada bir avukata erişimi yokken polis memurlarının cebir uygulayarak aldıkları ifadelerin kullanılması nedeniyle Sözleşme’nin 6 § 3 (c) maddesi ile güvence altına alınan adil yargılanma hakkının ihlal edildiğinden yakınmıştır. Mahkeme, başvuranın bu şikâyetini, Sözleşme’nin 6 §§ 1 ve 3 (c) maddesi kapsamında inceleyecektir. Söz konusu maddenin ilgili kısımları aşağıdaki gibidir:

“1. Herkes davasının, ... cezai alanda kendisine yöneltilen suçlamaların esası konusunda karar verecek olan ... bir mahkeme tarafından ... kamuya açık olarak makul bir süre içinde görülmesini isteme hakkına sahiptir...”

3. Bir suç ile itham edilen herkes aşağıdaki asgari haklara sahiptir:

...

(c) Kendisini bizzat savunmak veya seçeceği bir müdafinin yardımından yararlanmak; eğer avukat tutmak için gerekli maddî olanaklardan yoksun ise ve adaletin yerine gelmesi için gerekli görüldüğünde, re’sen atanacak bir avukatın yardımından ücretsiz olarak yararlanabilmek; ...”

50. Hükümet bu iddiaya itiraz etmiştir.

A. Kabul Edilebilirlik Hakkında

51. Mahkeme, şikâyetin, Sözleşme’nin 35 § 3 (a) maddesi anlamında açıkça dayanaktan yoksun olmadığını kaydetmektedir. Ayrıca, Mahkeme, şikâyetin başka herhangi bir gerekçeyle kabul edilemez olmadığını

kaydetmektedir. Dolayısıyla, şikâyetin kabul edilebilir olduğu beyan edilmelidir.

B. Esas Hakkında

1. Tarafların beyanları

52. Başvuran, kendisine zorunlu olarak avukat atanmasını gerektiren bir suçun isnat edilmesi nedeniyle Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 150. maddesine uyarınca bir avukat atanması zorunlu olduğu hâlde, gözaltındayken hukuki yardımından yoksun bırakıldığından şikâyetçi olmuştur.

53. Ayrıca, yargılamayı yürüten mahkemenin kendisini mahkûm ederken kullandığı ifadelerin yer aldığı polis ifade tutanaklarını imzalamaya zorlandığını ileri sürmüştür. Başvuran ayrıca ailesinin yakalandığı hususunda bilgilendirilmediğini ve hukuki yardım hakkından yoksun kaldığını; zira Baro'nun kendisi için bir avukat görevlendirmeme kararının resmi olarak atanan avukatların ücretlerinin ödenmesi hususunda Baro ile Adalet Bakanlığı arasındaki anlaşmazlığın sonucu olduğunu ileri sürmüştür.

54. Başvuran, son olarak, ailesi tarafından kendisini temsil etmesi için tutulan avukatın polisten kendisinin katılımıyla yeniden ifade alınmasını talep etmesine rağmen, bu talebin kabul edilmediğini iddia etmiştir.

55. Hükümet, başvuranın ifadelerini avukat yokluğunda vermiş olmasına rağmen, polis ifade tutanaklarından avukat talep edilmediği ve başvuranın bu tutanakları imzaladığı tespit edilmiştir. Hükümet, başvuranın imzasını taşıyan ifade tutanaklarını tartışmasız bir feragat olarak değerlendirmiştir. Hükümet, ayrıca, başvuran gözaltında tutulduktan sonra hakkında düzenlenen adli muayene raporunda herhangi bir kötü muamele izine rastlanmadığını ve dolayısıyla başvuranın polise ifade verdiği esnada baskı altında olmadığını gösterdiğini ifade etmiştir.

56. Ek olarak Hükümet, başvuranın polise verdiği ifadelerin hakkında verilen mahkûmiyet kararının tek dayanağı olmadığını, başvuranın tüm iç hukuk yargılaması boyunca avukat tarafından temsil edildiğini ve kendisine delillerin gerçekliğine ve kullanılmasına itiraz etme imkânı tanındığını savunmuştur. Hükümete göre, başvuranın gözaltında tutulduğu sırada avukatının hazır bulunmaması, Sözleşme'nin 6. maddesi kapsamında adil yargılanma hakkına ciddi bir zarar vermemiştir; zira yargılama süreci boyunca yeterli güvenceler kendisine sağlanmıştır.

2. Mahkemenin değerlendirmesi

(a) Genel ilkeler

57. Avukata erişim, susma hakkı, kendini suçlamama hakkı, hukuki yardım hakkından feragat ve tüm bu hakların Sözleşme'nin 6. maddesinin ceza kısmı bakımından yargılamanın bütünsel adilliği ile olan ilişkisine dair genel ilkeler *Ibrahim ve Diğerleri/Birleşik Krallık* ([BD], no. 50541/08 ve 3 diğer başvuru, §§ 249-74, 13 Eylül 2016), *Simeonovi/Bulgaristan* ([BD], no. 21980/04, §§ 110-20, 12 Mayıs 2017) ve *Beuze/Belçika* [BD] (no. 71409/10, §§ 119-50, 9 Kasım 2018) kararlarında bulunabilir.

58. Mahkeme, bir avukatın yardımından faydalanma hakkının polis tarafından ifade alınması sürecinin başından sonuna kadar geçerli olduğunu, alınan ifadelerin okunup şüphelinin bunları teyit ederek imzalaması istendiği kısımların da bu sürece dâhil olduğunu, zira avukat yardımının ifade alma sürecinin bu noktasında aynı derecede önemli olduğunu yineler. Polis tarafından ifade alındığı esnada avukatın hazır bulunması ve aktif yardımının, belli amaçlara hizmet eden önemli bir usuli güvencedir. Bunun amaçlarından biri de şüphelinin iradesi dışında, cebir ve baskı yöntemleri kullanılarak delil elde edilmesini önlemek ve şüphelinin polis tarafından kendisine soru sorulduğunda konuşmayı veya susmayı tercih etme

özgürlüğünü korumaktır (bk. *Soytemiz/Türkiye*, no. 57837/09, § 45, 27 Kasım 2018).

59. Mahkeme, ayrıca, Sözleşme'nin 6. maddesinin ne lafzının ne de özünün bir kişinin adil yargılanmayla ilgili güvencelerden kendi özgür iradesi ile açıkça veya zımnen, feragat etmesini engellediğini yineler. Bu durum, bir avukatın hukuki yardımından faydalanma hakkı için de geçerlidir. Ancak, Sözleşme bağlamında etkili olabilmesi için, bu tür bir feragatin tartışmaya mahal vermeyecek şekilde ortaya konulması ve önemine uygun düzeyde asgari güvencelerin sağlanması gerekmektedir. Böyle bir feragatin açıkça yapılması gerekmemekle birlikte; haktan özgür irade ile bilinçli ve akıllı bir biçimde vazgeçilmesi şarttır. Üzerine atılı suç bulunan bir kişinin 6. madde kapsamındaki önemli bir haktan zımnen (davranışları yoluyla) feragat ettiğine kanaat getirilebilmesi için, kişinin davranışlarının sonuçlarının ne olacağını mantıklı bir şekilde öngörebileceğinin ortaya konulması gerekmektedir. Dahası, söz konusu feragat, önemli bir kamu yararına aykırı olmamalıdır (bk. yukarıda anılan *Simeonovi*, § 115).

(b) İlkelerin somut olaya uygulanması

60. Mahkeme, öncelikle, somut davanın, başvuranın avukata erişimine ilişkin kısıtlanmasının 3842 sayılı Kanun'dan kaynaklandığı ve dolayısıyla sistematik olduğu *Salduz/Türkiye* ([BD], no. 36391/02, AİHM 2008) davasından farklı olduğunu gözlemlemektedir. Mahkeme önündeki işbu dava 1 Haziran 2005 tarihinde yürürlüğe giren ve avukata erişim hakkına yönelik herhangi bir yasal kısıtlama öngörmeyen yeni Ceza Muhakemesi Kanunu'yla ilgilidir. Ayrıca, olay tarihinde yürürlükte olan Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 150. maddesine göre, başvuranın üzerine atılı suç beş yıldan fazla hapis cezasını gerektirdiğinden, başvuran için bir avukat görevlendirilmesi zorunludur.

61. Somut davanın koşullarına dönüldüğünde, Mahkeme, başvuranın ancak 11 Nisan 2007 günü saat 2.00’de ve yine aynı gün saat 19.40 ile 21.40 saatleri arasında avukatı yokluğunda polise verdiği kendi aleyhindeki ifadeleri içeren tutanağı imzaladıktan sonra ilk defa bir avukatla görüşebildiği konusunda tartışma bulunmadığını kaydetmektedir (bk. *Hakan Duman/Türkiye*, no. 28439/03, 23 Mart 2010; *Bozkaya/Türkiye*, no. 46661/09, 5 Eylül 2017 ve *Türk/Türkiye*, no. 22744/07, § 45, 5 Eylül 2017). Hükümet, iki ifade tutanağına dayanarak, başvuranın polis ifadeleri sırasında hukuki yardım hakkından feragat ettiğini ileri sürerken, başvuran, polisin uyguladığı baskı sonucunda avukat yokluğunda ifade tutanaklarını imzalamaya zorlandığını iddia etmiştir.

62. Bu koşullar altında Mahkeme, öncelikle, başvuranın 11 Nisan 2007 tarihinde polise ifade verirken bir avukatın yardımından faydalanma hakkından feragat edip etmediğini değerlendirmelidir.

(i) *Başvuranın avukat yardımından faydalanma hakkından feragat edip etmediği*

63. Başvuran, 10 Nisan 2007 tarihinde öldürme, kasten yaralama ve yağmaya teşebbüs eylemlerine karıştığı şüphesiyle yakalanmıştır. Polis ifadeleri esnasında başvuranın kendi tayin ettiği bir avukat bulunmamıştır. Dahası, hakkında yürütülen soruşturmanın konusu beş yıldan fazla hapis cezası gerektiren bir suç olması nedeniyle Ceza Muhakemesi Kanunu’nun 150 § 3 maddesi uyarınca zorunlu olmasına rağmen, kendisine resmi olarak atanan bir avukatın hukuki yardımından faydalanmamıştır.

64. Bu bağlamda Mahkeme, Hükümetin, soruşturma makamlarını iç hukukun gerektirdiği şekilde başvurana hukuki yardım sağlama yükümlülüğünden kurtaracak herhangi bir gerekçeye dayanmadığını kaydetmektedir. Benzer şekilde, Hükümet, Ceza Muhakemesi Kanunu’nun 150. maddesiyle öngörülen zorunlu hukuki temsilden bireylerin feragat etmelerinin hukuken veya fiilen mümkün olup olmadığı hususunu açıklığa kavuşturmamıştır. Yine aynı doğrultuda, Hükümet, aynı hüküm kapsamında

avukat hakkında feragat edildiği hâllerde herhangi yasal usul güvencelerinin mevcut olup olmadığı hakkında herhangi bir açıklama ortaya koymamıştır. Hükümet sadece avukat talebinde bulunulmadığını ileri sürmüş ve başvuranın feragatinin geçerliliğini göstermek için yalnızca başvuranın ifade tutanaklarında yer alan imzalarına dayanmıştır.

65. Mahkeme, gözaltındayken imzalanan belgelerin ispat değeri hususunda duyarlıdır. Ancak, Sözleşme'nin 6. maddesi kapsamındaki diğer birçok güvencede olduğu gibi, bu imzalar başlı başına bir nihayet teşkil etmemektedir ve davanın tüm koşulları ışığında Mahkeme tarafından incelenmelidir (bk. *Ruşen Bayar/Türkiye*, no. 25253/08, § 121, 19 Şubat 2019). Ayrıca, Hükümet, polis memurlarının niçin İstanbul Barosuyla iletişime geçerek başvuran adına bir avukat tayin edilmesini talep ettikleri konusunda herhangi bir açıklama sunmamıştır; nitekim bu durum, başvuranın avukat hakkında feragat ettiği iddiasıyla ters düşmektedir. Kaldı ki, Mahkeme, başvuran için bir avukat tayin edilmesi konusunda polisin veya Baronun işlemlerinden ve kararlarından kaynaklanan eksikliklerin, yetkili makamları Sözleşme'nin 6 § 3 (c) maddesi uyarınca başvuranın hukuki yardımdan faydalanmasını sağlama yükümlülüğünden kurtarmadığını vurgular.

66. Mahkeme, ayrıca elinde bulunan yazılı kayıtlara göre, başvurana haklarının genel bir şekilde hatırlatıldığını kaydetmektedir (bk. yukarıda §§ 8, 12 ve 14). Ancak söz konusu kayıtlar içerisinde, başvuranın beş yılı aşan bir hapis cezası gerektiren ağır bir suç şüphesi altında olması sebebiyle Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 150 § 3 maddesi uyarınca kendisi adına bir avukat tayin edilmesinin zorunlu olduğu hususunda bilgilendirildiğini gösteren bir bulguya rastlanmamıştır. Buna göre Mahkeme, yetkili makamların başvuranın durumuna ve bununla bağlantılı özel usul haklara özgü bir açıklama yapmadığı kanaatindedir (bk., bu davaya uygulanabildiği ölçüde, *Rodionov/Rusya*, no. 9106/09, § 155, 11 Aralık 2018).

67. Son olarak Mahkeme, Hükümet tarafından beyan edilenin (bk. yukarıda § 55) aksine, her iki ifade tutanağında da başvuranın polis ifadesi esnasında bir avukatın yardımından faydalanma hakkından açıkça feragat ettiğini gösteren herhangi bir ifade bulunmadığını gözlemlemektedir (kıyaslayınız *Yoldaş/Türkiye*, no. 27503/04, § 13, 23 Şubat 2010; yukarıda anılan *Türk*, § 48 ve yukarıda anılan *Bozkaya*, § 42). Başvuran tarafından polis merkezinde imzalanan ifade tutanaklarında yer alan ifadelerden bazıları şu şekildedir:

“İfadem sırasında hazır bulunması için İstanbul Barosundan müdafî talep edildi, fakat Baro almış olduğu karar gereği 18 yaşından büyüklere müdafî görevlendirmenin mümkün olmadığını beyan etti. Kendi avukatım yoktur, haklarımın okunması nedeniyle haklarım konusunda bilgilendirildim. Susma hakkım olduğu söylendi. Ben olay ile ilgili olarak ifade vermek ve açıklamada bulunmak istiyorum.”

68. Bu koşullar altında Mahkeme, başvuranın 6. madde kapsamında bir avukatın hukuki yardımından faydalanma hakkından feragat ettiği sonucuna ulaşamamaktadır.

(ii) *Başvuranın avukata erişimine kısıtlama getirilmesi için “zorlayıcı sebepler” olup olmadığı*

69. Mahkeme, “zorlayıcı sebepler” gereği avukata erişim hakkında getirilen kısıtlamalara ancak istisnai durumlarda izin verildiğini, bu kısıtlamaların geçici nitelikte olması ve davanın kendine özgü koşullarının bireysel değerlendirmesine dayanması gerektiğini hatırlatır (bk. yukarıda anılan *Simeonovi*, § 129 ve yukarıda anılan *Beuze*, § 142).

70. Mahkeme, 10 Nisan 2007 tarihinden 11 Nisan 2007 günü saat 22.25’e kadarki başvuranın gözaltında tutulduğu ve polise ifade verdiği süreçte başvuranın avukata erişiminin kısıtlanması için Hükümetin herhangi bir zorlayıcı sebep göstermediğini kaydetmektedir. Başvuranın avukata erişim hakkının kısıtlanması için herhangi bir zorlayıcı sebep bulunup

bulunmadığının tespit edilmesini Mahkeme re'sen üstleneceği bir görev değildir.

(iii) *Yargılamaların bütünsel adilliğinin sağlanıp sağlanmadığı*

71. Mahkemenin, başvuran gözaltındayken avukat yokluğunun başvuran hakkındaki ceza yargılamalarının bütünsel adilliğine telafi edilemez şekilde halel getirecek bir etkisi olup olmadığını incelemesi gerekmektedir. Somut olayda “zorlayıcı sebeplerin” bulunmaması, Mahkemenin yargılamanın adilliği konusunda daha katı ve detaylı bir inceleme yürütmesini gerektirmektedir. Daha da önemlisi, avukat yardımından faydalanma hakkına getirilen kısıtlamanın -istisnai olarak ve davanın kendine has koşulları altında- yargılamaların bir bütün olarak adilliğine neden telafi edilemez bir şekilde halel getirmediğini göstermek Hükümetin sorumluluğundadır (bk. yukarıda anılan *Simeonovi*, § 132 ve yukarıda anılan *Ibrahim ve Diğerleri*, § 265).

72. Mahkeme, yargılamaların bir bütün olarak adil olup olmadığına karar verilirken, savunma haklarına saygı duyulup duyulmadığının (ceza yargılamaların genel adilliğine ilişkin olarak yargılama öncesi aşamada yapılan usul ile ilgili hataların etkisini değerlendirirken dikkate alınan unsurların genel bir listesi için bk. yukarıda anılan *Ibrahim ve Diğerleri*, § 274; yukarıda anılan *Beuze*, § 150 ve yukarıda *Simeonovi*, § 120) ve özellikle başvurana delillerin kabul edilebilirliğine ve doğruluğuna itiraz etme ve söz konusu delillerin kullanımına karşı çıkma imkânının sağlanıp sağlanmadığının dikkate alınması gerektiğini yinelemektedir. Ek olarak, delillerin kalitesi de göz önünde bulundurulmalı; elde edildiği koşulların delillerin güvenilirliğine veya doğruluğuna gölge düşürüp düşürmediğine bakılmalıdır. Delillerin güvenilirliğinin tartışmalı olduğu durumda, delillerin kabul edilebilirliğinin incelenmesi için adil usullerin bulunması daha da önemli hâle gelmektedir (bk. yukarıda anılan *Ruşen Bayar*, § 127).

73. Mahkeme ilk olarak, ifade tutanaklarına göre, başvuranın polise avukat yokluğunda verdiği ifadeler sırasında kendi aleyhinde beyanlarda bulunduğunu ve suçlarını sözde ikrar ettiğini gözlemlemektedir. Gerçekten birinci ceza davasıyla ilgili olarak, yağmaya teşebbüs ettiğini ve F.B.'nin öldürülmesi olayına karıştığını itiraf etmiştir. İkinci ceza davası kapsamında ise yine yağmaya teşebbüs ettiğini ve E.K.'nin bıçaklanması olayına karıştığını itiraf etmiştir.

74. Mahkeme, ayrıca, polis ifadesini aldıktan sonra başvuranın ailesi tarafından görevlendirilen bir avukat ile görüşüğünü kaydetmektedir. Bunun ardından başvuran, devam eden soruşturma süreci boyunca avukat yardımından faydalanmış; savcıya ve sorgu hâkimine avukatının katılımıyla ifadeler vermiştir.

75. Birinci ceza davası bağlamında; başvuran, avukat yardımından faydalanabildiği andan itibaren, polise vermiş olduğu ifadeleri reddetmiş ve savcı ve hâkim önünde ifade tutanağını imzalamaya zorlandığını beyan etmiştir (bk. *Dvorski*, § 102).

76. İkinci ceza davası çerçevesinde ise, başvuran avukatı yokluğunda polise kendi aleyhinde verirken, bu ifadeleri Cumhuriyet savcısı ve sorgu hâkimi huzurunda avukatının katılımıyla teyit etmiştir (bk. yukarıda § 18). Fakat başvuran, yargılamayı yürüten mahkeme önündeki duruşmada olayla ilgili anlatımını değiştirmiş; taksi ücretini ödeyememeleri nedeniyle cereyan eden kavga sonucunda M.K.'nin E.K.'yi bıçakladığını fakat yağmaya teşebbüs etmediklerini ileri sürmüştür.

77. Son olarak, her iki davada da yargılamaları yürüten mahkemeler, başvuranın beyanlarını delil olarak kabul etmiş ve başvurunu yağmaya teşebbüs, kasten yaralama ve öldürme suçlarından mahkûm ederken bu beyanlara dayanmışlardır.

78. Başvuran aleyhindeki ceza yargılamalarının bütünsel adillğine ilişkin Hükümet; başvuran gözaltında tutulduktan sonra hakkında düzenlenen sağlık raporlarının herhangi bir kötü muamele bulgusu

içermediğini, başvuranın iç hukuktaki yargılamalar boyunca bir avukat tarafından temsil edildiğini, başvurana delillerin gerçekliğine ve kullanılmasına itiraz etme imkânı sunulduğunu, başvuranın polise verdiği ifadelerin hakkında verilen mahkumiyetlerin tek dayanağı olmadığını, başvuranın yargılamalar sırasında yeterli güvencelerden faydalandığını belirtmiştir.

79. Mahkeme, bunların dikkate alınması gereken unsurlar olduğu konusunda Hükümete katılmaktadır. Ancak Mahkeme, başvuran polise ifade verirken bir avukatın hukuki yardımından yoksun olmasına rağmen mevcut şekliyle bu unsurların başvuran aleyhine yürütülen ceza yargılamalarını adil kılmaya yeterli olduğu yönündeki Hükümet görüşüne katılmamaktadır.

80. Mahkeme, bu bağlamda, başvuranın itiraflarının ve hukuki yardımdan feragatinin gönüllü olup olmadığını inandırıcı bir şekilde tespit etmenin öncelikle yargılamayı yürüten mahkemenin görevi olduğunu hatırlatır (bk. *Ogorodnik/Ukrayna*, no. 29644/10, § 108, 5 Şubat 2015; yukarıda anılan *Türk*, § 53 ve yukarıda anılan *Ruşen Bayar*, § 128).

81. Mahkeme, başvuranın iç hukuk yargılamaları boyunca bir avukat tarafından temsil edildiğini; bu itibarla kendi argümanlarını sunma ve savcılık tarafından öne sürülen iddialara karşı çıkma imkânına sahip olduğunu kaydetmektedir. Bilhassa, başvuran avukat yardımından faydalanma hakkından feragat ettiği savını reddetmiş ve tüm tutanakları imzalamaya zorlandığını iddia etmiştir. Ancak, başvuran her iki ceza davasıyla ilgili olarak kendisinden avukat yokluğunda alınan ifadelerin içeriğinin doğruluğunu inkâr etmiş olmasına rağmen İstanbul Ağır Ceza Mahkemesi başvuranın feragatini çevreleyen koşulların Sözleşme'nin gereklilikleriyle uyumlu olup olmadığı hususunu incelemek adına herhangi bir girişimde bulunmamıştır (bk., bu davaya uygulanabildiği ölçüde, yukarıda anılan *Bozkaya*, § 50).

82. Yargılamayı yürüten mahkeme, birinci davada, başvuranın iddia ettiği gibi gözaltındayken polisin kötü muamelesine maruz kalıp kalmadığını incelemişse de her iki davayla ilgili olarak polisteki ifadeleri esnasında avukat yokluğunun başvuranın savunma haklarına yönelik sonuçları hakkında herhangi bir değerlendirme yapmamıştır (bk. yukarıda anılan *Beuze*, § 193).

83. Bu bağlamda Mahkeme, ayrıca, Türk hukukunun Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 148 § 4 maddesiyle (bk. yukarıda § 47) şüphelinin avukat hakkından feragat edip etmediğine bakılmaksızın, polis tarafından avukat yokluğunda alınan ifadelerin kullanımıyla bağlantılı usuli eksiklikleri gidermeye elverişli çok güçlü bir güvence öngördüğünü kaydetmektedir (bk. yukarıda anılan *Ruşen Bayar*, § 128). Bu hükme rağmen, İstanbul Ağır Ceza Mahkemesi, her iki davada da başvuranın mahkûmiyetine karar verirken söz konusu ifadelerle dayanmadan önce başvuranın polise verdiği ifadelerin kabul edilebilirliğine ilişkin bir inceleme gerçekleştirmemiştir (bk., bu davaya uygulanabildiği ölçüde, yukarıda anılan *Türk*, § 55 ve yukarıda anılan *Bozkaya*, § 51).

84. Dahası, birinci ceza davası özelinde Mahkeme, yargılama esnasında alınan 30 Mayıs 2008 tarihli bilirkişi raporuna göre, başvuranın polis ifadelerinin ses kayıtlarında başvuranın 31 Ocak 2007 tarihli suçu işlediğine dair herhangi bir itiraf yer almadığını gözlemlemektedir. Başvuran söz konusu bilirkişi raporuna dayanarak ifade tutanağının güvenilirliğine itiraz etmişse de yargılamayı yürüten mahkeme bu tür bir delili mahkûmiyet kararının dayanağı olarak kullanmadan önce doğruluğu ve gerçekliği konusunda bir değerlendirme yapmamıştır.

85. Benzer şekilde, Yargıtay da her iki dava kapsamında başvuranın usuli haklarının ihlal edildiği şikâyetlerini şekilci bir yaklaşımla ele almıştır (bk., bu davaya uygulanabildiği ölçüde, yukarıda anılan *Türk*, § 55 ve yukarıda anılan *Bozkaya*, § 50).

86. Yukarıda yapılan açıklamalar göz önünde bulundurulduğunda, Mahkeme, yerel mahkemelerin polis tarafından avukat yokluğunda alınan ifadelere detaylı bir incelemeye tabi tutmaksızın veya yasal güvenceleri uygulamaksızın kararında dayanmaları nedeniyle, başvuranın avukata erişiminin 10 Nisan 2007 tarihinden 11 Nisan 2007 günü 22.25 saatine kadar kısıtlanmış olmasının, başvuranın savunma haklarına halel getirdiği kanaatine ulaşmıştır (kıyaslayınız, yukarıda anılan *Simeonovi*, § 136).

87. Yukarıdaki değerlendirmeler ışığında, Mahkeme, başvuran aleyhinde yürütülen ceza yargılamaları bakımından Sözleşme'nin 6 §§ 1 ve 3 (c) maddesinin ihlal edildiği sonucuna varmıştır.

II. SÖZLEŞME'NİN 6 § 3 (d) MADDESİNİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI HAKKINDA

88. Başvuran, ayrıca, Sözleşme'nin 6 § 3 (d) maddesiyle öngörüldüğü üzere lehine beyan verecek tanıkların aleyhine beyan veren tanıklarla aynı koşullar altında dinlenmelerini sağlayamadığından şikâyet etmiştir.

89. Mahkeme, başvuran hakkında yürütülen ceza yargılamalarının bir bütün olarak adil olup olmadığı hususunda yukarıda varmış olduğu sonucu dikkate alarak ve 6. maddenin gerekliliklerine uygun şekilde yeniden yargılamanın yapılmasının en uygun giderim yolunu teşkil ettiğine dair aşağıdaki 89. paragrafa da atıf yaparak, başvuranın bu başlık altındaki şikâyetlerinin esası hakkında ayrı bir karar verilmesine gerek olmadığı kanaatindedir (bk., bu davaya uygulanabildiği ölçüde, *Abdulgafur Batmaz/Türkiye*, no. 44023/09, § 54, 24 Mayıs 2016).

III. SÖZLEŞME'NİN 41. MADDESİNİN UYGULANMASI

90. Sözleşme'nin 41. maddesi aşağıdaki gibidir:

“Eğer Mahkeme bu Sözleşme ve Protokollerinin ihlal edildiğine karar verirse ve ilgili Yüksek Sözleşmeci Taraf'ın iç hukuku bu ihlalin sonuçlarını ancak kısmen ortadan kaldırıabiliyorsa, Mahkeme, gerektiği takdirde, zarar gören taraf lehine adil bir tazmin verilmesine hükmeder.”

A. Tazminat

91. Başvuran, 20.000 avro manevi tazminat talebinde bulunmuştur. Hükümet, bu miktarın aşırı olduğunu ve Mahkeme içtihadıyla uyumlu olmadığını belirterek başvuranın talebine itiraz etmiştir.

92. Mahkeme somut davada bir ihlal bulunmasının tek başına yeterli adil tazmin teşkil ettiğini değerlendirmektedir (bk. yukarıda anılan *Dvorski*, § 117). Mahkeme, eğer talep edilirse, en uygun telafi şeklinin Sözleşme'nin 6. maddesinin gerekliliklerine uygun olarak başvuranın aleyhindeki davalarda yargılanmanın yenilenmesi olduğunu değerlendirmektedir (bk., yukarıda anılan *Salduz*, § 72). Bu nedenle, başvuranın manevi tazminat talebinin reddetmektedir.

B. Masraf ve giderler

93. Başvuran, ayrıca, yerel mahkemeler önündeki masraf ve giderleri için 4.108 avro ve Mahkeme önündeki masraf ve giderleri için ise 3.275 avro talep etmiştir. Bu talebini desteklemek üzere avukatı Abdulhalim Yılmaz ile aralarında imzaladıkları bir sözleşmeyi ibraz etmiştir. Ayrıca, avukatına ödenmesi gereken çalıştığı saatlerinin dökümünü sunmuştur.

94. Hükümet, talep edilen miktarların dayanaksız olduğunu ve yeterli biçimde belgelendirilmediğini ileri sürerek başvuranın taleplerine itiraz etmiştir.

95. Mahkemenin içtihadına göre, bir başvuran, ancak masraf ve giderlerin gerçekten ve zorunlu olarak yapıldığını ve miktar olarak makul olduğunu gösterebiliyorsa, bunların geri ödenmesi hakkına sahiptir. Somut

davada Mahkeme, elinde bulunan belgeleri ve yukarıdaki kriterleri göz önünde bulundurarak, tüm başlıklar altındaki masrafları karşılamak üzere başvurana 3.500 avro ödenmesini uygun bulmuştur.

C. Gecikme faizi

96. Mahkeme, gecikme faizi olarak Avrupa Merkez Bankasının kısa vadeli kredilere uyguladığı marjinal faiz oranına üç puan eklenmek suretiyle elde edilecek oranın uygun olduğuna karar vermiştir.

BU GEREKÇELERLE, MAHKEME, OY BİRLİĞİYLE,

1. Sözleşme'nin 6 § 1 maddesiyle bağlantılı olarak Sözleşme'nin 6 § 3 (c) maddesi kapsamındaki şikâyetlerin kabul edilebilir olduğuna;
2. Sözleşme'nin 6 § 1 maddesiyle bağlantılı olarak Sözleşme'nin 6 § 3 (c) maddesinin ihlal edildiğine;
3. Sözleşme'nin 6 § 3 (d) maddesi kapsamındaki şikâyetin incelenmesine gerek bulunmadığına;
4. İhlal tespitinin, başvuranın uğradığı manevi zarar açısından tek başına yeterli adil tazmin teşkil ettiğine;
5.
 - (a) Davalı Devlet tarafından, başvurana, kararın Sözleşme'nin 44 § 2 maddesi uyarınca kesinleştiği tarihten itibaren üç ay içerisinde, yansıtılabilecek her türlü vergi miktarı hariç tutulmak üzere, masraf ve giderler için 3.500 avro (üçbinbeşyüz avro) ödenmesine:

(b) Yukarıda bahsi geçen üç aylık sürenin bittiği tarihten itibaren, ödeme gününe kadar, yukarıda bahsedilen miktara, Avrupa Merkez Bankasının söz konusu dönem için geçerli olan marjinal faiz oranına üç puan eklenmek suretiyle elde edilecek oranda basit faiz uygulanmasına;

6. Başvuranın adil tazmine ilişkin diğer taleplerinin reddedilmesine *karar vermiştir*.

İşbu karar İngilizce olarak tanzim edilmiş olup, Mahkeme İçtüzüğü'nün 77 §§ 2 ve 3. maddesi uyarınca 30 Temmuz 2019 tarihinde yazılı olarak bildirilmiştir.

Stanley Naismith
Yazı İşleri Müdürü

Robert Spano
Başkan